

FERDINANDO GANGA, *De processu canonizationis a primis ecclesiae saeculis usque ad Codicem iuris canonici*. Romae 1940. Stron 165 dużej ósemki.

Jest to praca przedstawiona Wydziałowi Prawa Kanonicznego na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie w celu uzyskania stopnia doktora prawa kanonicznego.

Rozprawa składa się z pięciu części. W pierwszej części autor przedstawia starożytny sposób kanonizowania męczenników i wyznawców. Kult męczenników w Kościele powstaje już w wieku II. Proces kanonizacji obejmował zebranie dowodów męczeństwa, egzamin zebranych materiałów oraz autorytatywny sąd biskupa. Sąd o męczeństwie z reguły z początku należał do biskupa diecezjalnego, jedynie w Afryce decydował prymas za poradą innych biskupów. Biskup rzymski często takie kanonizacje musiał zatwierdzać, szczególnie gdy chodziło o przyjęcie kultu jakiegoś męczennika do całego Kościoła. Mamy podobne świadectwa pochodzące już z wieku IV. Do uznania kogoś za męczennika oprócz śmierci męczeńskiej wymagano również cudów zdziałanych za jego pośrednictwem. Do XVII wieku nie istnieje dokładne rozróżnienie między świętym a błogosławionym. Oba używane terminy są raczej równoznaczne. Dopiero w czasie procesu kanonizacyjnego św. Franciszka Salezego powyższe terminy zostały dokładnie odróżnione.

W IV wieku powstaje w Kościele kult wyznawców. Proces kanonizacyjny tych ostatnich obejmuje zebranie wiadomości o życiu, cudach i cnotach, sąd władzy kościelnej oraz przeniesienie ciała zmarłego z miejsca gdzie był pierwotnie pogrzebany do jakiejś świątyni albo w ogóle do miejsca, gdzie się odprawiała ofiara mszy św. Przeniesienie szczątków wyznawcy, jakiego dokonywano powagą miejscowego biskupa bardzo uroczyście, było zewnętrznym wyrazem dawniejszej kanonizacji (*corporis elevatio vel translatio*). Oczywiście, że ta kanonizacja miała formalne znaczenie dzisiejszej beatyfikacji, ponieważ prawnie rozciągała się tylko na teren danego biskupstwa. Drogą jednak zwyczaju kult się szerzył i często w następstwie obejmował cały Kościół.

W drugiej części autor mówi o historycznym rozwoju procesu kanonizacyjnego i odróżnia trzy epoki, jak zresztą to w ogóle przyjęto wśród kanonistów. Pierwsza od początków Kościoła do roku 1170, druga od roku 1170 do roku 1634 i trzecia od roku 1634 do naszych czasów. W pierwszej epoce, to jest do wieku XII sprawą kieruje biskup, biorą w tym udział również inni duchowni oraz lud (*cum populi suffragio* albo *consensu*). W IX wieku ma początek zwyczaj zwracania się w tej sprawie do Stolicy Rzymskiej czy to w celu podniesienia urozystości kanonizacyjnych, czy też aby uniknąć nadużyć, jakie podówczas od czasu do czasu miały miejsce. W połowie XII wieku zwyczaj ten stał się powszechnym. Papieże: Eugeniusz III, Urban II i Kalikst II raz

po raz nakazywali, by proces kanonizacyjny był przeprowadzany na synodzie biskupów. Prawo poszczególnych biskupów zostało uszczuplone ale nie zniesione. Dopiero Aleksander III w dekretale *Audivimus* (w roku 1170—1179) zabronił na przyszłość kanonizacji bez zezwolenia papieskiego. To prawo nie od razu jednak weszło w życie, bo aż trzy kanonizacje po nim nastąpiły jeszcze bez ingerencji papieskiej. Wreszcie papież Urban VIII dnia 2 lipca 1634 roku wydał pamiętną konstytucję *Coelestis Jerusalem cives*, w której zatwierdził dwa dekrety przez siebie wydane w 1625 roku oraz rozszerzał je na cały Kościół. Dekrety te wprowadzały podwójną formę procesów beatyfikacji i kanonizacji, mianowicie formalną i równoznaczną, oraz rezerwowały prawo udzielania kultu męczennikom lub wyznawcom w Kościele Stolicy Apostolskiej.

W trzeciej części autor traktuje o kanonizacji w dzisiejszym pojęciu wziętej czy to formalnej, czy równoznaczej. Kanonizacja w dzisiejszym pojęciu pochodzi dopiero z XII wieku. Oznacza specjalny dekret papieski, jakim ktoś zostaje zaliczony w poczet świętych. Poprzedza taki dekret podwójny proces kanonizacyjny, jeden prowadzony przez biskupa i drugi powagą Stolicy Apostolskiej. Proces ten pochodzący od Urbana VIII prawie dosłownie został przyjęty do nowego Kodeksu prawa kanonicznego. Kanonizacja równoznaczna zachodzi wtedy, jeżeli ktoś faktycznie już odbiera kult w Kościele, a chodzi tylko o oficjalne potwierdzenie tego kultu przez Stolicę Świętą. Kult taki może ktoś odbierać za ogólną zgodą Kościoła, to znaczy przynajmniej w większej części Kościoła, za indultem papieskim, za pozwoleniem Św. Kongregacji, z praktyki i polecenia innych świętych już kanonizowanych przez Kościół, wreszcie z samego przedawnienia, jeżeli mianowicie kult trwał bezustannie przynajmniej od stu lat przed rokiem 1634.

W czwartej części rozprawy jest mowa o heroiczności cnót, o cudach oraz o ważności procesów zwykłego i apostolskiego.

Wreszcie w piątej części autor krótko podaje najgłówniejsze różnice, jakie zachodzą między prawem starym a nowym.

Rozprawa jest napisana ciekawie i jasno; poza tym jest nieco przewlekła, autor bowiem w tekście podaje długie wyjątki z rozmaitych pism papieskich. Robi to wrażenie, jakby autorowi chodziło o powiększenie ilości stron swojej pracy. Zresztą wrażenie to potwierdza również zewnętrzna strona wydanej pracy. Książka liczy 165 stron, ponieważ jednak właściwa rozprawa rozpoczyna się od strony 17-ej, 24 strony są albo zupełnie puste, albo zawierają tylko tytuły rozdziałów, oraz 3 strony zajmuje indeks, przeto na samą pracę wypada 122 strony. Tymczasem całe zagadnienie i materiał wykorzystany w pracy dałby się omówić na kilkunastu stronach.

Bibliografia, jeżeli chodzi o *Fontes et Documenta*, podana jest bardzo niedokładnie. Tak, na przykład *Bullarium Romanum* (1687), *Corpus Juris Canonici* ed. Friedberg (1879), Mansi (1759), Migne, *Patrologia L.* (1844), *Patrologia Gr.* (1856), *Monumenta Germaniae Historica* (1836) według autora zostały wydane w jednym tylko roku. Jeżeli chodzi o *Scriptores*, to tam zauważyliśmy podobną niedokładność przy Wernz, *Jus Decretalium, Romae* 1905 (w 1905 roku wyszedł tylko tom I, natomiast t. VI ukazał się w 1913 i tom V w 1914 roku. Zresztą jest to wydanie 2, czego autor nie zaznacza). Przy Cappello, *De Curia Romana* mylnie zostały podane lata wydania 1911—1919 (rzeczywiście 1911—1912, są to tomy I i II). Co do Vermeersch-Creusen, *Epitome Juris Canonici*, autor używa wydania z roku 1933, (tymczasem jest 6 wyd. w 1937 roku i w latach następnych).

Nie znaleźliśmy również wśród literatury wykorzystanej przez autora: L. Hertling, *Materiali per la storia del processo di canonizzazione*, — *Gregorianum*, Roma XVI (1935), str. 170—195; tenże, *Circa il valore della testimonianza del confessore nelle cause dei Servi di Dio*, can. 2027, § 2. — *Il monitore ecclesiastico*, 40 (1928), str. 21—22; H. Fédou, *Procédure concernant les causes de béatification et canonisation*. — *Le canoniste contemporain*, 43 (1920), str. 121—139; P. Gillet, *La procédure de béatification et de canonisation d'après le Code de droit canonique*, — *Collectanea Mechliniensia*, 18 (1929), str. 5—18; M. Cabrerros de Anta, *De iudicio super martyrio servorum Dei*, — *Ilustracion del clero*, Madrid, 27 (1933), str. 84—86; F. Claeys Bouuaert, *De processu tum informativo tum apostolico in causis beatificationis*, — *Collationes Gandavenses*, 19 (1932), str. 18—23; J. Creusen, *Procès informatif dans les causes des Serviteurs de Dieu*, — *Nouvelle revue théologique*, Louvain, 58 (1931), str. 830; F. X. Rindfleisch, *Der Selig- und Heiligsprechungsprozess in der kathol. Kirche*, — *Klerusblatt*, Eichstätt, 9 (1928), str. 233—236, 260—263, 273—276, 287—289, 298—302, 309—310, 322—324; F. Roberti, *De processu informativo in causis Servorum Dei*, — *Apollinaris*, 4 (1931), str. 783; tenże, *De iudicio super martyrio Servorum Dei*, — *Apollinaris*, 5 (1932), str. 419—421; J. Rousseau, *Béatification et canonisation*, — *Revue de l'Université d'Ottava*, 1 (1931), str. 220—248; 2 (1932), str. 31*—59*; 3 (1933), str. 193*—217*; F. Wasner, *De protestatione actui canonizationis praemissa. Notae historicae ad can. 2141*, — *Jus pontificium*, 14 (1934), str. 253—262.

Ks. A. PETRANI